

conresar, que avui encara se sent molt en comarques de l'Alta Catalunya o cap al Penedès: també es troba usada en alguns escr. Renaix. (Massó i T., M.ª de Bell-lloc, veg. *DBal.*, *DAG.*):⁶ deguda a l'evolució fonètica de la -d- en la forma explicada ja.

Una altra variant tardana és la contracta *conrar* [1404, *AlcM*], que només ha pres arrels permanents a les Balears, si bé ha tingut algun ús ací i allà en certes comarques del Principat; per analogia s'ha arribat a propagar fins al present (*contra*), però això quasi exclusivament balear i recent. En el Principat s'ha afermat molt la variant analògica *conreuar* (d'on localment *conruar*), tant que la forma antiga sense *u*, tot i mantinguda pertot per part de la llengua literària, té en tot el dialecte central un dring fortament literari; encara que això resti estrany als altres dialectes (en el Pallars i altres zones occidentals el llenguatge col·loquial diu *konřeyá*) és un sentiment tan fort, i la pronúncia *kunřea* resta tan exclusivament literària (fins artificiosa a les orelles de la gran majoria) que potser la forma amb *u* acabarà per generalitzar-se fins a la llengua comuna i literària.

DERIV. de *Conrear*. *Conreu*⁷ [Muntaner, *DAG.*; 1367, *AlcM*], usat des de molt abans, com es pot deduir de la presència freqüent d'una forma *condirectum* 'conreu' en baix llatí, que no és de cap manera llatí autèntic sinó una disfressa llatinitzant del romànic arcaic *conred* (derivat del germanisme) per part de notaris que calcaven artificiosament i inhàbilment la nostra llengua: una pseudo-etimologia a la manera d'una «etim. pop.»: veg. Balari, *Orig.*, 618, que té el tort de pendre's aquest fantasma per un mot llatí real, i suposar, renyit amb la fonètica històrica, que sigui ètimon del mot català. 'Esmorzar': *ab lo conreu* traduït «in refectone», *VidesR.*, 151v1; o bé 'compañatge' (veg. el gloss.); *fer mal conreu* 'no fer bondat' (l'infant que després fou Ponç Pilat), *Set Savis*, v. 2709. Partint del *conrouar* vulgar: *kunřou* a Finestres, Boadella d'Emp., Olot, Camprodon; també passa a *condreu* (Cabó, Gavarra); *mal conreu* es diu del dinar que el rector es pren a casa del parroquià un cop a l'any, Vic, S. xv, Hinojosa, *Reg. Señorial Cat.*, p. 188; partint del vulgar *conroar*, es va dir (i es diu encara en algunes comarques) una forma vulgar *conrou* [1492, *AlcM*].

De *conreu* ve un mot amb vida pròpia: *conreer*, que generalment apareix en la forma contracta *conrer* [1718, *DAG.*; *conreer* a. 1383, *BABL* viii, 47]; el de la Conreria de Montalegre a. 1503-1531 (Caretà, *Barbarismes*, s. v. *multa*); *conrer* de la Cartoixa de Vall-demossa, c. 1643, *BSAL* vi, 78b; «sobre de la Cartuxa en una montanyeta per allí, queda situada la *Conraria*, havent-hi un monjo que té lo empleo de *conrré*», Maldà, *Excursions*, p. 137; 'majordom o prior rural d'un convent', d'on *conreria* 'priorat rural' (Verd., *Canigó* ix, 327; *La Conreria* en el cim del turó que domina el monestir de Montalegre, damunt Badalona; i algun altre): perquè el conrer i els frares de la Conreria es cuidaven especialment dels cultius de les terres monàstiques; *conrera*; cf. oc. ant. *conrezier* o *con-*

rezari «pitancier». *Conreament*. *Conreador* [JRoig, *Spill*, 13410], al qual *AlcM* voldria a tort preferir el recent i regional *conrador*. **Conreao* format amb el sufix de nom d'acció -ATIONEM, i més tard contret en *conró* (mall.);⁸ Mataró, *DAG.*). *Conreadis* o *conradis*.⁹ *Conrada*. *Conradiu*.

¹ Pedersen, *Litteris* II, 82, sospita que provingui de les cèltiques, on realment també és antic i està ben representat. Potser encara impressiona més la semblança amb el lituà: *rėdỹti*, *rėdau* «bekleiden», *is-rėdỹti*, *isrėdāu*, «auskleiden, schmucken», *apredỹti* «bekleiden» i *ápřėdas* «Anzug, Kleidung» ('un cavall bellament arreat' està traduït per *arklys gražėi isrėdỹtis* en una faula de Rhesa). Però es creu generalment que en bàltic és un manlleu de l'eslau: Kluge-M., s. v. *rat*; Pok., *IEW*, 59.4f.-60.7. — ² En cat. occidental Nord tinc anotat *arėu* o *rėu* amb tançada per a l'arada, a tota la Vall de Cardós, a Farrera i a Arcavell, però també amb *ė* a Lavansa, a Tor i de totes dues maneres a Àreu. El canvi de timbre es pot explicar per analogia proporcional partint de parelles com *prėu* ~ *prear*, *dėu* ~ *de(s)e-na*, *sėu* ~ *seent*, *pėu* ~ *peal*, *apear*; notem que també es troba *conrėu* en alguns rodals de la Catalunya ponentina (Pont de Suert). — ³ *Alart*, *Inv.-LCat.*, que en dóna altres cites de 1396, 1389, 1382, 1352, 1324, en una forma *arreuiter* les dues darreres, adaptació a un llatí macarrònic (a la manera dels adverbis com *fortiter*, *frequenter*, *leniter*, *aliter*, que comprova l'ús extraordinàriament freqüent del mot en la llengua administrativa. — ⁴ Per a qui vulgui estudiar els usos valencians, no puc donar més que una llista de passatges on l'usa (amb gran varietat fraseològica) MGadea, *T. del Xè* I, 11, 48, 84, 98, 202, 303, 384; II, 9; III, 79. — ⁵ «Facían aquella fiesta siete días *arreo*», *Calila y Dimna* (Rivad. LI, 73); «ya que veo, Aletio, vuestro deseo / y propósito cruel / de, con essa lengua infiel, / llevarlas todas *arreo* ---», S. xvi, Castillejo, *Condición de las mujeres* (Rivad. xxxii, 197a). — ⁶ «La campanya és alegre per lo bastant *conresada*», Maldà, *Excursions*, p. 83; «les cases en què encara avui s'aixopluguen les famílies de masovers, que per a mi, descendent d'un llinatge de remences, les *conresen*», Prat de la Riba (cita en la *Rev. Jur. de Cat.* citat en PCor., *Di. i Records* III, 18-II-1935, § 2); «me donaré a *conresar* aquesta flor de l'ànima», M. Vayreda, *Sang Nova* II, xii, 166; avui sentit a Prats de Lluçanès (1935) i a Vilafranca del Pen., *BDLC* XII, 251. Però *conrear* domina en cat. or. i és general en cat. occi.: *konřeyá* Margalef, Almatret; a Menorca (Camps Merc., *Folkl. Men.* I, 141); «Xica, com te contrés!» 'com te cuides', en el Maestrat (C. Girona). La forma contracta *conrar* és general a Mallorca i quasi exclusiva d'allí; tanmateix se sentia també als pagesos vells del Maresme: «tot *kunrát*», «això no ho *kōnřān*» a St. Iscle de Vallalta, a Arenys de Munt, 1931; també a Segarra-Urgell (Joan Segura, *Misc. Folkl. d'Arabia*, p. 116) i en el Ripollès (1953). D'ací confusió d'alguns